

*Світлана Ленська,
доктор філологічних наук, доцент
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація: Академічна доброчесність – це основа корпоративної культури в освіті, запорука забезпечення якості освіти, невід’ємний складник створення освітнього середовища в навчальному закладі. У статті стисло розглядається досвід створення й підтримки академічно доброчесного середовища на прикладі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Ключові слова: академічна доброчесність, якість освіти, корпоративна культура, студентоцентроване навчання.

Метою студентоцентрованого навчання є формування якісного освітнього середовища, в якому здобувачі освіти матимуть можливість самостійно розвивати власні навчальні і наукові інтенції, набувати необхідні загальні і фахові компетентності під керівництвом науково-педагогічного колективу навчального закладу. В умовах дистанційного навчання роль самостійної роботи студентів зростає і водночас з’являється ціла низка додаткових проблем для викладачів: як досягти систематичності в самостійній роботі студентів? як проконтролювати засвоєння здобувачами освіти базових фахових знань і як сформувані професійні компетентності? І, звичайно, актуальним є питання об’єктивного оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання.

Для того, щоб навчально-виховний процес був якісним та результативним, недостатньо розробити освітній контент й залучити найкращих науково-педагогічних працівників, треба ще ознайомити студентів, починаючи з першого курсу, з поняттям академічної доброчесності і створити відповідне навчальне середовище в навчальному закладі.

Поняття академічної доброчесності визначене й закріплене в статті 42 Закону України «Про освіту» (2017). Згідно з цим документом, «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [3]. Тобто це невід’ємний складник корпоративної етики в закладі освіти, який однаковою мірою поширюється на всіх учасників навчально-виховного процесу. У багатьох ЗВО прийняті Кодекси про академічну доброчесність, де зокрема і визначені основні морально-етичні принципи, які складають корпоративну культуру. Насамперед це принципи академічної

свободи, відповідальності, чесності, справедливості, прозорості у навчанні і наукових досягненнях, гуманності.

Як показує досвід спілкування зі студентами, під час навчання в школі вони недостатньо поінформовані про принципи академічної доброчесності. У відповідь на питання: «які ви знаєте порушення академічної доброчесності», більшість вказує лише плагіат у наукових роботах. Але в тій же статті 42 визначені й інші форми нечесності. Це:

«самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти» [3].

Одним із найбільш поширених проявів нечесності є списування. В умовах студентоцентрованого навчання ця проблема набуває особливої ваги, адже здобувачі освіти широко використовують інтернет ресурси як для підготовки до поточних занять, так і для підсумкових. Якщо поточні списані роботи можна відстежити і не зарахувати, то списування під час екзаменів, в тому числі й атестаційних, в умовах дистанційного навчання відстежити практично неможливо. А наслідком такого порушення академічної доброчесності може стати необ'єктивне оцінювання, оскільки результати екзаменаційних робіт, проведених онлайн, не завжди відбивають реальний рівень знань і фахових компетентностей здобувача освіти.

З огляду на всі ці виклики сьогодення, особливої ваги набуває комплекс заходів, спрямованих на формування академічно доброчесного середовища в закладі освіти. Розглянемо деякі з них, упроваджені в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. На офіційному сайті ЗВО є спеціальна вкладка, де розміщені нормативні документи, які прямо чи опосередковано торкаються питань академічної доброчесності: Кодекс АД (перша редакція – 2017, друга редакція – 2020), Положення про запобігання і виявлення академічного плагіату (2017) та інші [1].

В університеті створена комісія з академічної доброчесності, яка має на меті допомогти вирішити конфліктні ситуації, пов'язані з плагіатом та іншими видами порушень.

В ПНПУ імені В.Г. Короленка першокурсникам викладається обов'язкова дисципліна «Університетська освіта та академічне письмо», де зокрема одна з лекцій присвячена питанням академічної доброчесності. Також окрема лекція читається спільно з працівниками бібліотеки, де студентам роз'яснюються численні питання щодо ресурсів і спектру послуг бібліотеки, оформлення використаних в наукових дослідженнях джерел, також першокурсники знайомляться з антиплагіатними програмами.

Університет не обмежується лише просвітницько-інформативними акціями. У нас створена система внутрішнього моніторингу якості освіти, що включає низку заходів, спрямованих на запобігання корупції в ЗВО, постійно підтримується зворотній зв'язок зі здобувачами освіти щодо оцінювання якості освітніх програм та різних питань навчального процесу та взаємин із викладачами. Щорічне анонімне опитування включає широке коло принципів питань і розроблене окремо для здобувачів освіти та для науково-педагогічних працівників. Функціонує «скринька довіри», студенти поінформовані про можливість звернутися зі своїми проблемами на «гарячу лінію». Усі ці заходи дозволяють виявляти проблеми ще на стадії їх виникнення, а відтак оперативно їх вирішувати.

Велику просвітницьку роботу ведуть працівники університетської бібліотеки імені М. Жовтобрюха, які активно працюють навіть в умовах дистанційного навчання: постійно проводяться найрізноманітніші заходи онлайн, створений сайт бібліотеки [2], всіх першокурсників знайомлять з правилами, можливостями і ресурсами книгозбірні. Також ведеться перевірка кваліфікаційних робіт на антиплагіатних програмах.

Це далеко не повний перелік заходів, спрямованих на формування академічно здорового освітнього середовища. Формами реалізації студентоцентрованого навчання є створення першокурсниками коротких (1-1,5 хвилини) роликів на тему академічної доброчесності, а також написання есе про неї. Студенти акцентують увагу на важливості цих питань, наголошують на важливості чесного і сумлінного навчання, а відтак всі учасники освітнього процесу досягають спільної мети – якісної підготовки фахівців.

Отже, питання академічної доброчесності украй важливі для сучасної школи. Вони потребують подальшої розробки і широкого впровадження.

Список використаних джерел

1. Академічна доброчесність в ПНПУ імені В.Г. Короленка. URL: <http://pnpu.edu.ua/academic-dobro> (дата звернення: 05.01.2021).
2. Бібліотека ПНПУ імені В.Г. Короленка. URL: <http://lib.pnpu.edu.ua/> (дата звернення: 05.01.2021).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.01.2021).